

No tenia jo més de sis anys, quan per primera vegada, en la Setmana Santa, vaig pujar al campanar de l'Església de Sant Bertomeu acompanyat d'una colla d'amics, entre els que s'encontraven un parell de "monesillos" de debò. Una petita porta ens obrí el camí, i davant de nosaltres unes escales penombroses que s'enfilaven per amunt estretint-se a la mitjanía com un alcabó en forma de caragol que ens enlairà fins la torre. Agoniats deixarem sentir al més profund de les entranyes una barretja de mareig i por. De sobte l'aire fresc que passava entre les campanes colpejà les galtes vermelles dels xiquets que meravellats miraven a les persones diminutes que per la Plaça de Baix és dirigit al temple en profunda devoció. Tan sols els esclafits de la matraca ens recordaren perquè estàvem allí, i començà a sonar cada vegada més fort, al ritme que els "monesillos" li marcaven tirant d'una llarga corda, i tota la xicalla ens quedarem bocabadats.

Aquest record d'infantesa, així com molts altres que m'arrapen

verses que vaig mantenir en Xavier, hem preguntat si a Petrer hi havia algun instrument antic, i de sobte com una espurna que encen una foguera, em va venir a la memòria el record de la matraca de l'església. Seguidament parlarem amb don José Tormo aleshores retor de Sant Bertomeu i ens donà permís per a pujar a la

torre. Una vegada allí Xavier Ahuir em va dir, que a pesar del deteriorament que sofria i la rotura d'una de les aspes, la matraca era força interessant i assegurava haver-ne vist moltes però ninguna amb les dimensions i característiques d'aquesta. Posteriorment al comentar amb els companys del Terròs la conversa

ca de l'instrument, i no ho dic per que siga el meu pare, si no més be, per que va desenrotllar un treball a consciència amb més de cinquanta hores de feina que es reflexen amb la qualitat i perfecció de l'instrument restaurat.

La vella matraca era tota de fusta de carrasca i ferro en alguns components de subjecció i rodament. Com he dit abans la restauració ha estat idèntica en les seues dimensions i característiques. De la vella s'an aprofitat el cilindre o cos central amb els eixos de rodament i els vuit martells. El que s'ha hagut que fer de nou son les quatre aspes o caixes de ressonància, que per estar protegida la carrasca, s'ha emprat fusta de faig que encara que no te la duresa de la carrasca fa una bona sonoritat. També s'han fet de nou les subjeccions dels martells i el reforçament metàl·lic de les aspes. Les dimensions de la matraca son:

Cilindre o cos central: 65 cm de llarg per 14 cm de diàmetre més els eixos de rodament de 10 cm el curt i 20 cm el llarg que acaba en forma de corbella on es col·loca la corda.

Aspes o caixes de ressonància.—Quatre aspes, cada una està composta per dos taulers de 50 cm per 30 cm i 3 cm de grossor amb una separació d'ambdós taulers de 3 cm que forma la ressonància.

Martells.—Vuit maçoles, cada una amb un manec en forma cònica de 18 cm de llarg per 3 cm de diàmetre al més ample i 2 cm de diàmetre al menys estret; les maçones son en forma de tonell de 11 cm de llarg per 7 cm de diàmetre en les bases.

El cost econòmic de la restauració ronda les quaranta mil pts., aportades en la totalitat per la Colla de Dolçainers i Tabaleters El Terròs.

La matraca està situada al campanar de la dreita si ens posem mirant l'església desde la Plaça de Baix, a la part alta d'un dels quatre finestrons de mig punt, encarada al nord, i es pot vore desde el Carrer la Font a l'altura del Salitre.

A l'interval de temps que va des de les deu de la nit del Dijous Sant fins a la mateixa hora del Dissabte de Glòria les campanes no toquen i per tal d'anunciar les funcions de l'Església i cridar als fidels al temple es volteja la matraca. Hi han dues classes de matraques, unes manuals de fusta o canya d'un pam de llargaria, que porten una rodeta dentada que fa

LA MATRACA

el cervell, foren per a mi la idea que he intentat transmetre als meus amics i companys de la Colla de Dolçainers i Tabaleters El Terròs, que per supost, hem assumit en entusiasme i decisió la tasca de recuperar, en la mesura de les nostres forces, tot allò que forma part de les tradicions, festes i costums del nostre poble.

Després d'aquesta petita introducció i sense més preambul passaré a relatar-los el perquè i el com de la reconstrucció de la matraca i les investigacions posteriors que ens donaran un major coneixement d'aquest instrument que havia quedat en l'oblit fa quasi trenta anys. Doncs be, tot va començar a l'octubre de 1990 quan la Colla El Terròs celebrà l'Aplec de dolçainers i tabaleters. Entre moltes altres persones tinguerem la sort de conèixer a Xavier Ahuir, recopilador, restaurador i investigador de tot tipus d'instruments. En una de les con-

mantinguda, varem prendre, sense dubtar-ho, la decisió unànim de recuperar aquest instrument de percussió i així ho varem reflectir al projecte d'activitats que anualment realitza la Colla.

El camí estava encetat, i el 19 de març d'enguany varem parlar amb don Juan Roselló nou retor de Sant Bertomeu, home molt amable i entusiasta, que al conèixer la nostra intenció va donar-nos porta oberta i ens animà per a portar endavant el projecte. El 21 de març pel matí es despenjava la vella matraca amb l'ajuda de tres companys escaladors del Centre Excursionista de Petrer, i el 10 d'abril per la vesprada era col·locada la nova. Entre els vint-i-un dies que separen aquestes dues dates no es pot oblidar la labor realitzada per Vicent Penyetes, que desinteressadament va portar a cap la restauració idènti-

ELECTRÓNICA Y ELECTRODOMÉSTICOS

Hijos de Antonio Poveda
ARTÍCULOS DE REGALO

Antonio Torres, 24 - Teléfono 537 01 30

PETRETR

oscilar una llengüeta de canya fixada a un extrem quan es roda agafada per un curt maneg. Aquestes eren tocades pels xiquets i xiquetes més menuts. Les altres s'anomenaven matraques de campanar i les podem trobar a molts pobles de la Mediterrànea amb diversos noms. A Barcelona ens diuen xarracs; al Penedès escarriques; al País Valencià matraques i a altres llocs carreu, rodet, maçoles, garric-garrac, tenebres, etc. Son de formes diverses però quasi totes porten un sistema de maçes que al giravoltar colpegen la caixa o caixes de ressonància, produïnt un so intens i inharmònic.

Segons diu Joan Amades en el Costumari Català, les matraques son heredades dels temps primitius i tenien per objecte espantar els esperits malignes que podien pertorbar el bon curs de les cerimònies religioses. Així mateix diu que les matraques ja estaven en ús a Lleida a mitjan del segle XV.

Com hem pogut veure, la recuperació de l'instrument ha estat encertada. La matraca de vellnou es viva a Petrer. Per fi compleix la seua missió i el Dijous Sant a la Processó del Silenci, tant a l'eixida com a l'entrada del Senyor de l'església, ferem el primer volteig, i el Divendres Sant pel matí es fan tres tocs per a cridar al Via Crucis; per la vesprada es realitzaren tres nous tocs per anunciar l'Acció Litúrgica de la mort del Senyor, continuant amb els dos tocs de la Processó del Sant Entero; els darrers tocs s'efectuen el dissabte per la nit cridant als fidels a la Vigília Pasqual que dona pas a la Resurrecció i Glòria del Senyor. Per a que tots aquests tocs es pogueren realitzar amb la puntualitat i prestesa requerides, hi ha que agrair la col·laboració de Fulgencio el Sacrista i la d'alguns membres i amics de la Colla El Terròs com son Eliseu, Urbà, Toni, Miquel, Silvestre, Sergio, Ruben, Pere, Benjamí, Loli i Rogelio, que passaren la penúria de la foscor i el fred de la nit.

Al passar moltes hores en la torre, vaig poder observar que l'interior està tot ple d'inscripcions i de noms de persones que al llarg de l'història han estat allí i no han pogut resistir la tentació de decorar les parets per a que quedara constància del seu pas pel lloc. Entre molts altres noms i com a botó de mostra he recollit el de les següents persones: Quintín Villaplana, Francisco Ferrandis, Juan Conejero, José Luis

i Julio Roman, Jesus Almarcha, Ricardo Tomás, Gabriel Tortosa, Joaquin Tomás, Justo, etc. Però el que més em va cridar l'atenció varen ser les inscripcions referides a persones que en una data concreta estagueren voltejan la matraca i que reprodueix tal com estan escrites:

Ernesto Maestre estuvo el día 24 de marzo de 1934 tocando la matraca por la tarde Ernesto Maestre

El día 21 de Marzo de 1906 estaba Angel Esteve (Bicho) tocando la matraca, por la mañana de gloria a las 10 bolteando las campanas El

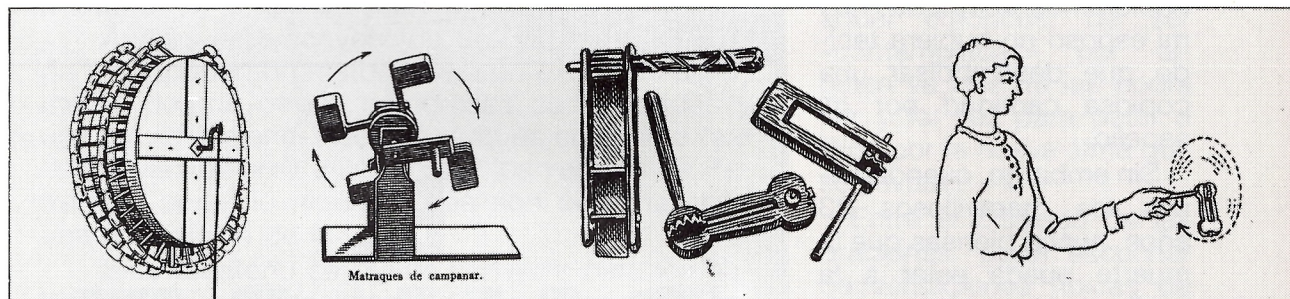
Bicho por Angel Esteve (Bicho) 1906

Angel Esteve 1906 Bichet 1906 1906

Però hi ha una inscripció que em va cridar força l'atenció encara que en alguna de les parts es completament il·legible. Diu així:

El día 1 de Octubre de 1878 se le puso a la matraca arreglada el asa del centro de la lengua por los maestros que Palomares y (—), Herrero (—) Fco. Manuel (—) carpintero, siendo (—) D. José Bevia Torregrosa, (—) (—) (—) Ernesto Maestre Tortosa

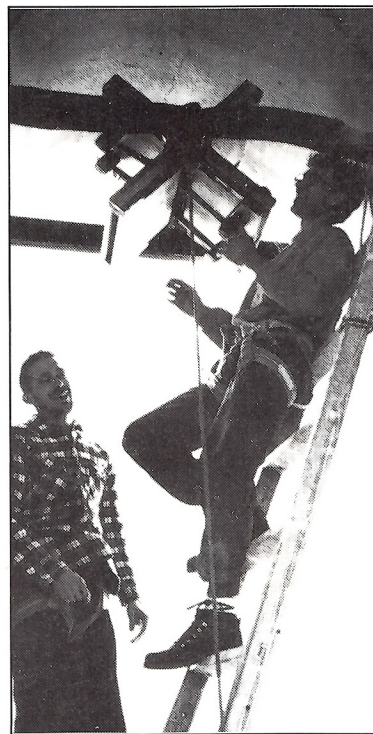
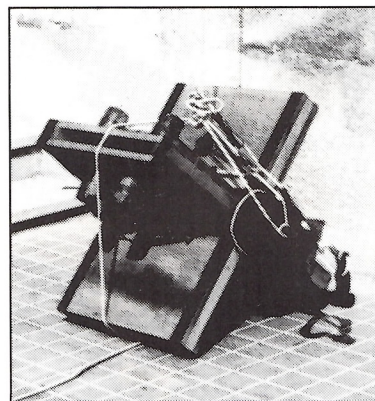
Es clar que es referig a una anterior restauració de la matraca que es va realitzar fa cent dotze anys, la qual cosa pot confirmar que la matraca data d'uns dos-cents anys. Per dexifrar alguns dels renglons il·legibles, concretament del set al deu, he comprovat, gracies a un treball realitzat a la revista de Moros i Cristians per l'equip sacerdotal de la

José M.ª Reig Estuvo aquí 1916 Bolteando la matraca

Estuvo aquí el año 1930 bolteando la matraca el día 14 de Abril, Eustaquio Cantó

Estuvo aquí volteando la Matraca el día 14 de abril de 1933 Ernesto Maestre

parroquia que fa una resenya de tots els retors que han passat per l'Església de Sant Bertomeu de 1604 fins a 1976, que l'esmentat don José Bevia Torregrosa apareix com a retor entre els anys 1875 y 1900, astó ens pot aclarir el que s'amaga en aquests renglons. Pel que fa als renglons quart i cinquè no he pogut saber res del tal «Palomares» i tampoc de «Fco. Manuel». El que fa a «Herrero» pot ser que es refereixca a l'ofici de ferrer ja que al renglò següent anomena al fuster. La signatura que apareix està molt més clara i em fa pensar que Ernesto Maestre Tortosa era un assidu de les llavors de campanar ja que, com em vist a les inscripcions anteriors en 1933 i 34 apareix tocant la matraca. Pel temps transcorregut, cinquanta-cinc anys, pot ser que es tracte de dues persones diferents d'una mateixa família.

VICENT NAVARRO I TOMÀS

and

GENUINE SPORT WEAR FROM U.S.A.

MODA HOMBRE - MUJER

ELDA - PETRER